



Bloedstollend Brugge

Ik heb iets voor u. Wil je dat niet lezen? Het waren de eerste twintig hoofdstukken van Bloedstollend Brugge, een geweldige bundeling van spookverhalen en legendes. Het was horror en humor. Het was geschiedenis en passie. Maar het was vooral af. Bovendien werd elk hoofdstuk schitterend geïllustreerd door de bekende striptekenaar Ken Broeders (Tyndall, Voorbij de Steen, Cyrano, Apostata).

Ping. Een SMSje. Of we zin hebben om de auteurs samen te interviewen? Het zal wel! Een paar dagen later hadden we al een afspraak, heel toepasselijk ergens in de schaduw van een imposant justitiepaleis. Wat initieel leek op een gewone opdracht met een schrijver die schrijft en een illustrator die dit vervolgens illustreert, werd al snel een boeiend gesprek met twee gelijkgezinde zielen die wat puntjes op de i hadden te zetten. Een win-for-life, die twee.

Heren, hoe is het allemaal begonnen?

Ken Broeders: Heel lang geleden was er eens een stadsgids in Brugge. Bert Gevaert heette die, en hij geraakte wat uitgekeken op de traditionele wandelingen. Gefrustreerd zou ik zelfs durven te zeggen (lacht). Hierop begon hij informatie te verzamelen voor een alternatieve bloedstollende stadstour vol horror- en griezelverhalen. En zo is het begonnen.

Bert Gevaert: Er bestaat een gidsenwandeling over sagen en legenden, maar ik kon me er minder in vinden. Ik wou die sages benaderen met een andere invalshoek. Al snel had ik zoveel weetjes dat ik die jammer genoeg niet allemaal meer kwijt kon in de wandeling. Een boek leek me de logische volgende stap. En aangezien ik in het verleden al prettig samengewerkt had met Ken Broeders, moesten we dit samen doen. En zo creëerden we een uniek totaalpakket, met een wandeling én een boek met prachtige illustraties over de Brugse sagen en legenden.

Je kende Ken dus al langer?

Bert Gevaert: Ja. In het Sint-Lodewijkcollege, waar ik leraar klassieke talen ben, belonen we jaarlijks enkele afgestudeerden van klassieke talen die verdienstelijke dingen gedaan hebben voor de klassieke taal en cultuur. Voor deze Alumnus Maximus hadden we prijzen nodig, en zo ben ik bij Ken Broeders terecht gekomen. Ik kende hem van zijn straffe strips zoals Voorbij de Steen en Apostata, en ik vroeg hem dan om schilderijen te maken van een bibliothecaris of een humanist. Ik was onderste boven van het resultaat. Zijn portretten brachten een onbekende, sterke kant van Ken naar boven. Een kant die we onvoldoende kennen van zijn stripverhalen.

Ken Broeders: Het waren niet allemaal portretten, hé. Er zaten ook illustraties bij.

Bert Gevaert: Dat is waar. Maar die tekeningen deden me onmiddellijk denken aan de Jommekes van vroeger. Daarin had je vaak een volledige pagina die één enkel kadertje extra in de schijnwerpers zette. Dat werden dan echte rustpunten middenin die spannende verhalen waar ik echt kon van genieten. Ik vind het dan ook jammer dat je die techniek niet meer ziet in de hedendaagse strips en boeken. Enkel in kinderboeken werken ze nog met paginavullende illustraties. Maar zeg mij eens waarom tekeningen niet meer kunnen in volwassen boeken? Ik weet het niet! In de wereldwijde bestseller van Susanne Clarke, Dr. Strange en Mr. Norrell, heb je dat bijvoorbeeld wel waardoor dat boek een extra dynamiek kreeg. Een reden te meer om Ken zijn eigen ding maar te laten doen!

Ken Broeders: Niet zo vlug, Bert. Je hebt me wel één belangrijke richtlijn gegeven. Het mocht geen Bruggeboek van Ferry zijn (*nvdv. De Bruggeling Fernand van Vosselen is een striptekenaar (Ian Kaledine, De Kronieken van Panchrysia) die op latere leeftijd een van de auteurs was van de klassieke stripreeks Alex*). We wilden geen toeristisch kijkboek maken zoals diens Brugge, de Reizen van Tristan. Daar waren we het al snel over eens. De illustraties moesten meer zijn dan een grote, zorgvuldig getekende decorprent met een kleine actiescene ervoor. De personages primeren en moesten het verhaal versterken. Toen Bert zijn idee aan me voorstelde, zei ik hem onmiddellijk dat de stad Brugge me eigenlijk geen fluit interesseert, maar zijn verhalen wel! Het gegeven Brugge moest ondergeschikt zijn aan de verhalen die het boek maken.

Bert Gevaert: We hopen natuurlijk dat het boek Bloedstollend Brugge in Brugge populair zal worden, maar Ken heeft wel gelijk dat het gegeven stad Brugge eerder bijkomstig is op de tekeningen. Dat betekent wel niet dat we er met pet naar hebben gegooid. De decors staan weliswaar op de achtergrond, maar er zit geen enkele fout in.

Ken Broeders: Er zullen wel fouten instaan maar die zijn zeker niet gebeurd uit laksheid.

Bert Gevaert: Ik denk echt niet dat er fouten instaan.

Ken Broeders: We hebben alles zorgvuldig opgezocht, en het moeilijke was dat dit opzoekingswerk absoluut noodzakelijk was omdat het Brugge van nu niet het Brugge is van de periode uit de verhalen.

Wat zeg je nu? Brugge is toch een knap bewaarde Middeleeuwse stad?

Ken Broeders: Niet echt. Veel gebouwen dateren van na 1850.

Bert Gevaert: Je zou verstedd staan hoeveel er kunstig gerestaureerd werd in die tijd, maar zo zagen de gebouwen er niet uit in de Middeleeuwen of de Napoleontische tijd. Neem nu het Belfort. In 1804 bijvoorbeeld stond er een dakje op de bekende toren. Bloed, zweet en tranen heeft die specifieke opzoeking ons gekost.

Dus jullie hebben dat allemaal geverifieerd?

Ken Broeders: Ja, voor zover we dat konden. We hebben daar ook wat hulp bijgekregen. Gelukkig. Alles wat we konden controleren, hebben we ook gedaan. Er zijn ook wel wat artistieke interpretaties bij. Bv. dit huis hier heeft een houten middeleeuwse gevel. We hebben echter geen bewijzen gevonden hoe dit exacte huis er toen uitzag, dus heb ik een andere bestaande gevel uit die tijd en regio getekend. Het straatje is dus verzonnen, maar het moet niet slecht gedaan zijn want ik heb al mails ontvangen van mensen die de straat herkend hebben in Brugge (lacht).

Waar heb je de juiste informatie allemaal gevonden?

Ken Broeders: De site van het cultureel erfgoed heb ik alleszins grondig doorploegd.

Bert Gevaert: Die website is schitterend voor de periode vanaf 1830, maar bijvoorbeeld voor de Middeleeuwen van de 15^{de} en 16^{de} eeuw hebben we ons toevlucht gezocht tot historische en cartografische boeken zoals de Flandria Illustrata van de kanunnik Antonius Sanderus uit 1641. Er stond bijvoorbeeld een prachtige afbeelding in van huis Kranenburg.

Ken Broeders: Maar ja, ook dit is relatief. Heeft Sanderus al zijn werk minutieus gedaan? Dat weet je niet.

Bert Gevaert: Inderdaad. Zo gezien blijft het een heel beredeneerde gok. Maar op dat dak van het Belfort ben ik echt wel trots. Dit was echt een hele moeilijke, maar ik heb twee verschillende bronnen gevonden. Ken heeft een paar jaar geleden een affiche gemaakt voor mijn lezing over de komst van Napoleon in Brugge. Op de achtergrond zag je het belfort met het bewuste dakje. De gidsenbond heeft hier toen een opmerking overgemaakt, en ik was zo blij dat ik ze kon weerleggen met die moeizaam gevonden bewijzen. Als ik hieraan terugdenk, ben ik er nu nog trots op.(lacht)

Waar ligt de grens tussen controle en fantasie?

Ken Broeders: Voor de tekening van de moord op Karel de Goede stuurde Bert mij de volgende briefing; "Dit verhaal speelt zich af in St-Donaas, een kerk die nu niet meer bestaat."

Bert Gevaert: (lacht) Ik had wel een reconstructietekening meegestuurd van hoe het ongeveer was. Het leek wat op de dom van Aken. Kijk, en dat is dan een mooie vondst van Ken. We vroegen ons af hoe de moordenaars elkaar gingen herkennen, en toen hebben we ze elk een klein lintje gegeven. Die kapsels die zijn alleszins heel echt. En die houw in zijn arm. Of de blote voeten!

Ik zie hier die geweldige mandragora-tekening voor me liggen, en de Smedenpoort staat hier volledig alleen in het veld. Klopt dat wel?

Bert Gevaert: Dat klopt, de muren waren toen al gedeeltelijk gesloopt. In welke mate blijft redelijk onduidelijk, maar de Smedenpoort stond wel het dichtst bij het galgenveld.

Op diezelfde tekening zie ik ook getatoeëerde heksen. Waar haal je dat dan?

Ken Broeders: Die tatoeages zijn berekend authentiek. Tatoeages zijn altijd in de mode geweest voor een bepaald slag van mensen zoals zeemannen en soldaten. De garde van Napoleon tatoeëerde bijvoorbeeld graag hun handen. Heksen zouden dit ook kunnen gedaan hebben. Het kan nu ook zijn dat dit beschilderingen zijn zoals een of andere occulte spreuk.

Bert Gevaert: Satanisten zijn bijvoorbeeld ook heel vaak getatoeëerd omdat er in de bijbel expliciet staat dat je je lichaam niet mag tatoeëren. Het past wel in de context van de tekening.

De winkel van de antiquair

Bloedstollend Brugge is een verzameling van straffe sagen en legenden van de middeleeuwen tot midden 1850. Die verhalen worden aan elkaar gepraat door een raamvertelling van een antiquair die zijn waren probeert te verkopen aan een klant. Elk antiek stuk is de rechtstreekse aanleiding voor een straf verhaal en vind je ook terug in de illustraties.

Bert Gevaert: Dat was Kens idee.

Het deed me denken aan de beginscene van Gremlins waar een oude Chinees in zijn oude antiekzaak van alles verkocht waaronder dus een watervrezende Mogwai.

Ken Broeders: Aan Gremlins heb ik alleszins niet gedacht. Ik was een tijdlang geobsedeerd door de Hammer House of Horrors films van de jaren 60-70 met Christopher Lee en Peter Cushing. Toen die succesformule wat begon te tanen, maakten ze plots een serie rond een gekkenhuis. En dan zag je per aflevering het verhaal van elke patiënt uit die instelling. Op die manier hebben we het ook aangepakt. We vonden niet onmiddellijk een uitgever die het concept van wandeling en geïllustreerd

boek zag zitten. Ik heb toen eventjes met de idee gespeeld om deze verhalen in een strip te gieten, maar ik had een verteller nodig en zo is het personage van die antiquair ontstaan.

Bert Gevaert: Dat was echt een briljant idee. Ik zat continu te worstelen met de vraag hoe ik wat eenheid in het boek kon krijgen. Bij een wandeling – wat de initiële insteek was van Bloedstollend Brugge – wordt die eenheid net gevormd door het wandelen van punt a naar punt b. Een boek overstijgt dit toch. En nu heb je een boek met een rode draad waarin je toch bepaalde verhalen apart en door elkaar kan lezen.

Toen ik het boek las, had ik vaak het gevoel dat je me voor de gek aan het houden was. Neem nu dat godsoordeel tussen de heren Guido en Herman waar de ijzeren wapens zo zwaar werden, dat men ze weggooide. Uiteindelijk werd het pleit beslecht werd toen de ene de andere keihard in de ballen kneep. Komaan!

Bert Gevaert: Maar dat is echt waar! Ik heb er zelfs de bron bijgezet. Als we expliciet verwijzen naar de bron, dan is dit 100% echt. Achteraan het boek staat er ook een uitgebreide bibliografie. Na de meeste verhalen verduidelijken we de feiten nog met een apart kaderstukje. Eén legende is een beetje bijgewerkt, en één is er verzonnen maar die moet ik nog schrijven. Dit genoeg houd ik voor het laatst.

Mmm, de bijgewerkte legende zou dat die van de weerwolf kunnen zijn?

Bert Gevaert: Dat klopt. Ik heb me enorm geamuseerd met het verhaal van dit kleine vrouwtje omdat het vol Brugs dialect staat. Dat *fietematrulletje* heet trouwens Martha naar mijn grootmoeder. Het oorspronkelijke verhaal is er een van een oude vrouw die vlucht voor een hond. Maar toen zag ik de tekening van Ken mét een bokkenpoot en al snel werd die man een weerwolf/hond. Ik heb dat verhaal dan verweven met mijn favoriete verhaal van Peter Stumpf. Je zou zijn versie van het weerwolfproces eens moeten lezen. Echt een zot verhaal!

Er is een hardnekkig gerucht dat het berenverhaal van de stadslegende van Brugge een verzinsel zou zijn.

Bert Gevaert: Waarom er een beer in het wapenschild van Brugge staat, is me totaal onbekend. Ik en veel mensen met me, hebben zich hierop suf gezocht. We hebben geen enkele middeleeuwse tekst of tekst van voor 1900 gevonden over die beer. Massa's tijd heb ik verloren door te zoeken naar bronnen die niet te vinden waren. Heel de *Fragmenta Germanica Historica* heb ik uitgeplozen. Niks! Enkel in het referentiewerk *De Graven van Vlaanderen* wordt die beer kort vermeld, maar ook zonder verificatie. Er is gewoonweg geen bron.

Ken Broeders: Dat gaat hier niet de goede kant uit, Bert. We hebben net gezegd dat heel Brugge fake is, en nu zeggen we dat de verhalen ook niet echt zijn. Dat neemt niet weg dat sommige historische feiten inderdaad heel verdacht zijn.

Bert Gevaert: Dat klopt. Ik had in dit verhaal bijvoorbeeld geschreven dat een groep beren hem aanviel. Dat stond zo in de tekst. Maar Ken reageerde hierop onmiddellijk dat dit onwaarschijnlijk is want de moederbeer verstoot haar jongen na twee à drie jaar wanneer ze opnieuw wil paren. Die pups kunnen dan nog maximaal een paar jaar samen rondzwerven, maar hun volgende dertig à veertig jaar leven de mannelijke en vrouwelijke bruine beren honderd procent solitair. En dan is het afwegen.

Authentieke Urban Legends

Als het niet gefantaseerd is of echt is, dan toch heb ik de indruk dat er een paar *Urban Legends* tussen zitten. Het verhaal van de bakker die mensenvlees serveert in zijn pasteitjes, lijkt me zo'n typisch broodje aap-verhaal.

Bert Gevaert: Dat klopt. Voor dat verhaal is er inderdaad geen enkele historische bron. Dat verhaal is geschreven door de populaire Brugse jeugdschrijver en historicus Johan Ballegeer maar hij stoelt dit op geen enkele bron. Onze antiquair die alle sagen en legenden aan elkaar praat, zegt zelf in het boek dat hij van dit verhaal geen bal gelooft.

Ken Broeders: Het feit dat je alles moet uitpluizen om te zien of alles correct is, is een deel van de uitdaging én vooral het plezier van het werk. Het is ook een manier om je echt te verdiepen in een onderwerp. Hierdoor krijgt je tekening onmiddellijk veel meer diepgang. Het is enorm belangrijk om te weten wie bijvoorbeeld op een bepaald moment exact aan de macht was. Dat weerspiegelt zich bijvoorbeeld in de gevels en de kledij. Zo'n lange discussies over ogenschijnlijk details brengen je helemaal in de sfeer, en dat merk je aan de tekeningen. Hoe concreter de informatie, hoe dichter je bij je onderwerp komt én hoe sterker de tekening wordt.

Kan je hier wat voorbeelden van geven?

Bert Gevaert: Dat harnas van Karel de Stoute bijvoorbeeld. Dat klopt tot in het kleinste detail.

Ken Broeders: Ik heb onlangs nog de kleur van de chevrons, de manchettenmouwen van de Napoleontische soldaten gewijzigd. De jagersregimenten van Davroux die in Brugge gelegerd waren hadden rode mouwen in plaats van de gebruikelijke gele.

Bert Gevaert: Dat is schitterend. Niemand gaat daar opletten, maar het klopt wel.

Het is al duidelijk dat jullie de authenticiteit heel hoog in het vaandel dragen. Voel je je onbehagelijk als je iets niet weet, en je toch je tekening moet afwerken?

Ken Broeders: Absoluut! Ik blijf zoeken. In Apostata moest ik op een gegeven moment de schilden van Julianus' troepen tekenen in hun aanval tegen de Germanen. Zijn leger bestond toen uit verschillende regimenten, en die hadden elk hun embleem op hun schild. Normaal zoek je dit dan op, maar ik vond niets. Ik heb er niet van geslapen...

Stel nu dat er morgen iemand voor je deur staat, en die beweert ten stelligste dat die gevel hier niet klopt.

Bert Gevaert: (lacht) Het klinkt misschien pretentieus, maar dat zal niet gebeuren. Ken is wat minder zeker, maar ik ga ervoor.

Ken Broeders: Ik weet het echt niet hoor. Toen Apostata verscheen was er op Facebook iemand die zei dat het allemaal wel knap getekend was en zo, maar hij beweerde dat de Romeinen geen cavalerie hadden.

Bert Gevaert: Wat een zever is dat nu!

Ken Broeders: Ja, dat kan ik wel niet onmiddellijk zeggen hé. Hij heeft wel mijn strip gekocht he. Maar dan komen er andere lezers en reenactors die de discussie wel gevoerd hebben. Uiteindelijk heeft die ene persoon de discussie verlaten in de volle overtuiging dat hij toch gelijk had. Wat doe je daar aan?

Bert Gevaert: We hebben dan toch ons best gedaan.

Ken Broeders: Om even on topic te blijven. Elke lezer mag ons altijd contacteren en bewijzen dat die gevel fout getekend was. Zoals ik eerder al zei. Als er al fouten inzitten, zal dit zeker niet uit gemakzucht geweest zijn.

Bert Gevaert: Ach, zelfs in wetenschappelijke boeken zitten er fouten. Theorieën veranderen soms door nieuw onderzoek.

Ooit was de aarde plat...

Ken Broeders: Nu nog denken veel mensen dat dit zo is. Wat doe je aan zo'n halsstarrigheid?

Bert Gevaert: Ik vond het alleszins zalig om alles op te zoeken. Neem nu die tekening van de foltertafel hier. Nergens heb ik bewijzen gevonden van hoe Lanchals gefolterd geweest is, maar ik heb wel gezocht.

Ken Broeders: Ik ook. Maar de tijd haalt je soms in. De maandag krijg ik in mijn mailbox de tekst van de executie van Pieter Lanchals. In mijn gedachten zie ik al een forse beul in rood kostuum en met die typische beulskap, die staat te zwaaien met een hakbijl. Maar ik wist al enigszins dat dit wel niet zou kloppen, en dan begin je daar dan op te zoeken. En dan begint het; beulen droegen toen geen maskers. Bovendien was in de Bourgondische tijd de klederdracht van de beulen geel. En hoe meer je opzoekingswerk oplevert, hoe meer je tekening vorm begint te krijgen.

Weet je zelf veel van die zaken?

Ken Broeders: Ja toch wel. Ik wist dat de Brugse rouwmeesters in tegenstelling tot de Italiaanse, geen pestmaskers droeg, maar wel getooid waren in rode kleren, en vuur gebruikten als ontsmetting. Ik ben al altijd geïnteresseerd geweest in geschiedenis, maar ik zoek alles nog eens op ter bevestiging. Als Bert de tekening komt keuren, moet ik altijd mijn bronnen kunnen geven. Bert is een echte academicus. Hij leest iets vijf jaar geleden, en dat blijft hangen bij hem.

Bert Gevaert: Ik let inderdaad op de details. Neem nu die pommel van de beul. Dat is echt een executiezwaard want het heeft geen scherpe punt. Om hoofden en ledematen af te hakken, heb je dat ook niet nodig. Aan die broek hangen pointes. Dat klopt. We hebben een afbeelding van een Bourgondische beul gevonden, en die heb ik bezorgd aan Ken.

Ken Broeders: En dan begint het denkwerk opnieuw.

1 + 1 = 3

Nu we al eventjes aan de praat zijn, valt het mij enorm op dat jullie echt samen dit boek gemaakt hebben. Dit is geen verhaal van een bekende illustrator die wat tekeningen maakt in opdracht. Jullie versterken elkaar echt!

Ken Broeders: Dat was oorspronkelijk de bedoeling, maar ik ontdekte ook dingen die ik dan doorgaf aan Bert. Die reageerde daarop dan overdreven enthousiast en gebruikte dit dan in zijn teksten.

Bert Gevaert: Dat klopt! Neem nu het verhaal van de pruikenmaker. Ken was de rechtstreekse inspiratie voor het voorwerp waaraan ik het verhaal kon ophangen. De antiquair kon ook een eenvoudige lok van de pruik verkopen, maar een gelaatmasker waarmee de pruikendrager zijn gezicht beschermt tijdens het bepoederen van de pruik, is duizend keer cooler. Ik wist echt niet dat dit zelfs bestond. De initiële samenwerking was dat ik het verhaal schreef, dit dan bezorgde aan Ken en dat hij dan het voorwerp verwerkte in de tekening. Maar ik moet nu nog vier verhalen uitschrijven, en Ken heeft de tekeningen al klaar. Hij heeft al genoeg aan wat mails en gesprekken. Zijn tekeningen inspireren mij dan weer bij om het verhaal het juiste timbre te geven.

De pruikenmaker is zo'n prachtige illustratie waar fantasie en realiteit door elkaar lopen. Je hebt de feeëriekke monsters en dan heb je zoiets als het pruikenmasker en de pruik met twee vlechtjes. Ik wist bijvoorbeeld niet dat dit type pruik bestond.

Bert en Ken Broeders: (in koor) Oh jawel!

Bert Gevaert: Eigenlijk wilden we hetzelfde doen als Ken gedaan heeft in Apostata. We willen heel veel correcte geschiedenis meegeven zonder dat de lezer dit door geeft. De moord op Karel de Goede is hiervan een perfect voorbeeld. Je ziet hem hier op zijn blote voeten. In een Middeleeuwse kroniek heb ik gevonden dat men toen blootvoets bad als ultiem teken van nederigheid. Dat is misschien een detail, maar het is echt wel een machtig detail. Bijna geen enkele lezer zal hier bij stilstaan, maar op dat vlak hebben we wel weer iets verteld wat niemand wist. We zijn enorm trots dat we dit gevonden hebben.

Ken Broeders: Grafisch geeft dit ook extra dramatiek aan de tekening. Iemand op blote voeten tussen al die gepantserde mannen, ziet er onmiddellijk veel kwetsbaarder uit.

Bert Gevaert: Dat is nu net het leuke. Ken denkt in functie van de tekening, en bij mij komt mijn didactische aard naar boven. Je bent leraar of niet, hé. En zo blijven we elkaar versterken. Pastoor Van Haecke is ook zo'n voorbeeld. Ik heb een oud boek gevonden waarin de auteur Van Haecke verdedigt. Maar dat leek me niet objectief. Ik heb heel die geschiedenis uit elkaar gerafeld en heropgebouwd in functie van de zeven hoofdzonden. Zo wordt het demonische van de pastoor versterkt, en in de tekening merk je dat ook. De wazige bloedkapel met vooraan de bezeten dame. Een echt exorcist verhaal was dat!

Ken Broeders: Op zo'n moment kom ik ook helemaal los. In zo'n koortsdroom, of wat het ook was, kan je dan gemakkelijk verwijzen naar Jeroen Bosch.

Bert Gevaert: Met de bloedkapel op de achtergrond, zie je ook onze bedoeling. Brugge is een prachtig decorstad, maar de bezeten dame staat centraal. Zo kunnen die verhalen ook door niet-Bruggelingen geapprecieerd worden.

Ken, wat teken je nu het liefst. Realiteit of fantasy?

Ken Broeders: Het moet afwisselen. Als ik teveel monsterkes moet tekenen, dan snak ik er naar om weer een normale mens te tekenen. En omgekeerd.

Ik wil nog even terugkomen op de keuze van het onderwerp van de tekeningen. Bloedstollend Brugge bevat nog een heel straf exorcisme-verhaal, en dat werd geïllustreerd met een kat met een baard. Ken, mocht je van Bert vrij kiezen wat je tekende?

Ken Broeders: Het was toch meestal een wisselwerking.

Bert Gevaert: Ik weet dat Ken en zijn echtgenote ware kattenliefhebbers zijn. Toen hij die kleine anekdote uit het hoofdverhaal las, zei hij onmiddellijk dat hij die kat wou tekenen.

Ken Broeders: Tsjja, op dat moment was ik wel wat uitgekeken op een paar onderwerpen. Als je niet oppast, zien alle tekeningen er hetzelfde uit. Een Brugse kerk, het Minnewater of Sint-Jan en op de voorgrond de actie. Ik wilde er eens uitspringen. Dat sprookjesachtig aspect van een spook én een kat met een baard, past ook wel in het boekenconcept. Uiteindelijk vind ik dat ook een van de beste tekeningen geworden.

Bert Gevaert: Dat verhaaltje heb ik gevonden in een krantenartikel. Het was ocharme maar 4 of 5 regels. In Brugge had met een kat gezien met vurige ogen en een baard. Dat was het. Een echt fait-divers. Het exorcismeverhaal van Eglinton duikt wel in enorm veel boeken op, en is dus wel wijdverspreid. Maar nooit wordt daar de ware aard van verteld. Men heeft het altijd over die pater, de non en de ectoplasma's. Maar wij zijn voorbij het cliché gegaan, en hebben toch proberen aan te tonen dat die Engelsman een bedrieger was. In een begeleidende voetnoot spreken we ons hierover nogal duidelijk uit.

Jeroen Bosch in Wonderland

Het boek zit vol tsjokvol weetjes. Zo was ik verrast dat er in een tijdspanne van 200 jaar in Vlaanderen maar 130 heksen zijn verbrand geweest.

Ken Broeders: Pff, over wat spreken we dan eigenlijk. (lacht)

Bert Gevaert: Heksen waren vroeger het perfecte alibi voor een fout gelopen nachtje uit of een onverklaarbare koeienziekte. In Brugge alleen al werden er 24 heksen verbrand. Dat is eigenlijk weinig. Mocht je er aan twifelen, die zaken kloppen dus allemaal. Alles wat je in het boek omkaderd ziet staan, zijn harde feiten die historisch correct zijn. In mijn boek Te Wapen en nu ook in Bloedstollend Brugge kan ik het niet laten om mensen duidelijk te maken wat nu de echte waarheid is. Ik vind het echt belangrijk om wat iedereen foutief als waar aanneemt, aan de kaak te stellen. Die geschiedkundige fouten wil ik eruit. Zelfs al betekent dit dat de authenticiteit van de legende van het wapenschild van mijn stad in twijfel moet getrokken worden. Geen heilige huisjes voor mij.

Ik denk dat er in Bloedstollend Brugge ook deftig gerefereerd wordt naar bekende scènes of afbeeldingen. Ken haalde zelf al Jeroen Bosch aan, maar de gillende mandragora's lijken me zo weggelopen uit Harry Potter.

Ken Broeders: Ik heb nog nooit boeken gelezen of de films van Harry Potter gezien.

Bert Gevaert: Het verhaal van de gillende mandragora's is nochtans algemeen bekend. Dat staat in verschillende teksten uitvoerig beschreven.

Ik dacht even dat je wou inspelen op de Potterhype. Je houdt nochtans van een half verdoken kwinkslag. In je bejubelde stripreeks Apostata over de Romeinse keizer Julianus, zijn sommige Latijnse graffiti ook niet zo onschuldig als ze eruit zien. En ik herinner me ook dat ik er ook Alex en Enak gespiest zag opduiken.

Ken Broeders: Dat beeld blijft precies bij veel mensen hangen. Maar ik moet je ontgoochelen. Mijn illustratie heeft niets te maken met Harry Potter. Ik heb zelfs een klein beetje een hekel aan die magische toestanden.

Zijn er dan naast Jeroen Bosch wel verwijzingen naar bekende schilderijen?

Ken Broeders: Eigenlijk niet. In de eerste schetsen leek de pruikenmaker verdacht veel op Rembrandt, dus die heb ik veranderd.

Bert Gevaert: Wat zeg je nu? Ik heb daar niet op gelet!

Ken Broeders: Dat was een eerste studie, en het zag eruit als een ets van de jonge schilder. Ik heb inmiddels het gezicht aangepast want anders zou dit teveel de aandacht afleiden van de essentie van de tekening.

Het is niet zo dat je je gebaseerd hebt op gravures die je vindt in oude sprookjesboeken van de jaren 1800?

Ken Broeders: Ik heb thuis wel zo'n oud prachtig boek liggen, en onbewust zullen die tekeningen wel in mijn geheugen zitten. Maar anders....neen.

Bert Gevaert: Bij de schermers heb je je toch gebaseerd op een aantal bestaande tekeningen?

Bert, als ik goed geïnformeerd ben, geef je zelf geregeld geharnast middeleeuwse zwaardvechtsessies, én je bent de auteur van Te Wapen - één van de naslagwerken over Middeleeuwse krijgskunst. Eerlijk gezegd denk ik dat Ken weinig andere keuze had...

Ken Broeders: Ik zeg niets meer. (lacht)

Bert Gevaert: Die tekening van het duel is duidelijk gebaseerd op een oude gravure die ik ken van mijn onderzoek voor Te Wapen. Op Facebook waar Ken geregeld een stand van zaken geeft van ons project, kwamen op die illustratie een hoop reacties dat dit een knullige, foute houding was. Maar dit was wel hoe men toen dit zwaard hanteerde. En ook die houding, onder het alziend oog van de meester-schermer, klopt perfect.

Bert, heb jij eigenlijk verwijzingen in je teksten opgenomen?

Bert Gevaert: Ja, toch wel. Ik heb de zeven hoofdzonden verwerkt bij het verhaal rond pastoor Vanhaecke. En de klant die bij de pruikenmaker komt, zegt voortdurend dat hij veel haast heeft en kijkt voortdurend op zijn zakhorloge.

Alice in Wonderland! Heb je er nog?

Bert Gevaert: Er zit ook nog wat H.P. Lovecraft in, maar dat moet je zelf ontdekken. Het zijn allemaal kleine dingen.

Ken Broeders: Dat is nu juist. Je doet die dingen allemaal instinctiefmatig. Soms vraag ik me zelf af of ik iets onder directe invloed heb gemaakt, of dat het gewoon in mijn basisrepertoire zit.

Grafische grandeur

De illustraties zijn een voortdurende afwisseling tussen schilderijen, portretten en pentekeningen. Vanwaar die keuze?

Ken Broeders: Het is eigenlijk een praktische keuze geweest. Bloedstollend Brugge is tot stand gekomen via crowdfunding, en *believers* konden een illustratie kopen. Naargelang de uitwerking was de ene al wat duurder, of goedkoper, dan de andere. Maar achteraf bekeken, geeft die grafische afwisseling een meerwaarde aan het boek.

Bert Gevaert: Dankzij de vele reacties verkregen we bijkomend budget om een dubbele binnenpagina uit te werken. Dit wordt een overzichtstekening van de antiekwinkel waar alle voorwerpen worden te zien zullen zijn. Er zijn nog drie illustraties bijgekomen waar ik heel blij mee ben. Zo komen nog meer mensen in contact met een ander aspect van de kunst van Ken.

Nu ik die originele illustraties op A3 formaat hier zie liggen, ben ik verrast door de grandeur ervan. Vind je het geen zonde dat dit verkleind in een boek komt?

Bert Gevaert: Ja...

Ken Broeders: Tsja. Ik ben striptekenaar van beroep en dat verkleinen is voor mij iets vanzelfsprekends. Mijn platen zijn ook een stuk groter dan het klassieke stripboekformaat. Stripplaten op ware grootte uitgeven, wordt eigenlijk niet gedaan. Gewoonte en kostprijs zeker? Ik heb het al even gehad over dat oud sprookjesboek dat ik liggen heb. Rondom de teksten is er een zes cm breed wit kader. Hierdoor komt de tekst veel beter uit, maar dat kost weer veel meer. Ik ben alleszins blij dat Bloedstollend Brugge in een hardcover uitkomt op een iets groter formaat.

Ik sta nog het meest versteld van de zwaar uitgewerkte pentekeningen. Ik zou nooit geraden hebben dat deze ook het werk waren van Ken Broeders!

Ken Broeders: Dat verrast me. Ik ben blijkbaar getalenteerder dan ik dacht. (lacht). Maar je hebt misschien wel gelijk. Het is iets wat stripezers niet kennen van me, maar ik teken wel graag in zwartwit.

Heb je nooit geen zin gehad om een tekening verder uit te werken tot een volledige strippagina?

Ken Broeders: Neen. Mentaal heb ik me voorbereid om een illustratie te maken waar ik zoveel mogelijk in wil vertellen. Dat is een totaal andere uitdaging en denkpatroon dan een strip maken.

Meestal staan strips vol met tekstballonnen, onomatopoeën en actielijntjes. Mag ik die illustraties stil noemen? Ik mis soms echt wel een tekstballon.

Ken Broeders: Dat zou wel kunnen. Zo heb ik het nog niet bekeken, maar als u dat vindt....

Bert Gevaert: Ik vind dat helemaal niet! Neem nu de executietekening van Pieter Lanchals hier. Je hoort die mens hier toch roepen dat die een verrader is. En die bloeddruppels daar... die roepen toch een heel verhaal op? De beul in zijn typische gele klederdracht met bijhorende dolk, grijnst triomfantelijk. En die wachter hier, die denkt er het zijne van en houdt de massa in de gaten. Dat vertelt toch enorm veel? Ze spreken misschien niet, maar die tekening is toch niet stil!

Je haalde eerder de grote Jommekesplaten aan. Zijn die tekeningen dan het rustpunt in de hevige teksten?

Bert Gevaert: Ja. Het is echt de bedoeling dat je eventjes stopt met verder lezen, en geniet van de tekening. En dat bestuderen doen we vandaag te weinig.

Ken Broeders: In strips zijn er ook gewoon functionele prentjes nodig die de tekstballon of het verhaal dragen. In Apostata probeerde ik af en toe tussen die snelle prentjes een kader te zetten waar er wat meer diepgang in zat. De illustraties in Bloedstollend Brugge hebben hetzelfde doel. We willen hier het verleden voorstellen op een manier waarin de lezer er zich helemaal in kan verplaatsen. Veel van die details worden niet bewust opgenomen, maar ze gaan toch mee. Bij Apostata beweerden lezers dat dit allemaal historisch juist was, waarop ik hen vroeg hoe zij dat wisten. Dat veronderstel je! Maar de beste manier om iets historisch correct te laten overkomen, is het ook historisch correct te tekenen. Kijk, als je een fiets correct tekent, zegt iedereen dat dit een fiets is. Maar als je er één buis verkeerd tekent, zegt men dat dit geen fiets is. Fouten vallen onmiddellijk op. En ik denk eigenlijk dat dit met historische strips ook zo is.

Passionele horror en rancuneuze weetjes

Ik wil het nog even over de schrijfstijl hebben. Bloedstollend Brugge is eigenlijk moeilijk in één hokje te plaatsen. Het is een zalige ongeziene mengeling van horror, humor, weetjes, passie en ook een scheut rancune.

Bert en Ken Broeders: (schaterlach)

Er zit ontegensprekelijk veel horror in het boek. Enerzijds heb je de fantasierijke, middeleeuwse horrorverhalen over heksen en zeemeerminnen, maar je eindigt met de 19^{de} eeuwse realistische horror die een rechtstreeks gevolg was van pure misdaad. Welke horrorperiode geniet je voorkeur?

Bert Gevaert: Wat vraag je nu....

Ken Broeders: De meest fascinerende horror is die die voorkomt uit het gedrag van mensen. Vroeger ontstond er een puur volksfeest als er een publieke executie plaatsvond. Met een worstje in de hand, wacht je tot die mens werd onthoofd. Dat is voor mij pure horror, maar die horror is eigen aan de mens. Vroeger ging men naar een executiefeest. Nu kijkt men naar Expeditie Robinson. Daar laten mensen zich ook verhongeren op een eiland voor het plezier van de kijker. In essentie is dat hetzelfde.

Bert Gevaert: De horror die een mens zijn medemens kan aandoen, fascineert mij ook het meest. Maar mooi is dat niet. Die weerwolvenhorror aan de andere kant is eigenlijk best wel tof om te schrijven.

In tegenstelling tot de 19^{de} eeuwse horror, beschrijf je die Middeleeuwse horror steeds met een kwinkslag.

Bert Gevaert: Ja want die is ook niet echt. Enfin, toch wel maar ik kan het niet laten om die horror te kaderen. Zo heb ik de heksenvervolgers belachelijk gemaakt in mijn teksten. Ik zeg ergens dat ik het enorm stoer vond dat ze een oude, naakte vrouw aankonden. En gelukkig voor het heksje was er bij de folteringen ook steeds een chirurgijn aanwezig die er voor moest waken dat ze niet te ver gingen. Ik kan me voorstellen dat die vrouwen daar dolgelukkig mee waren. Als ze dan uiteindelijk op de brandstapel vlogen, werden ze gelukkig eerst gewurgd. Hoera! Het is cynisch, maar wat wil je? Ook de duivel komt veel aan bod, maar ja dat was toen eigen aan de tijdsgeest.

Ken Broeders: Een nadeel van die macabere lugubere dingen is dat die zich altijd 's nachts afspeelden. Het was een hele uitdaging om kleur in de nacht te brengen.

Ik kreeg echt koude rillingen toen je begon uit te wijden over de medische horror. De verwijdering van galstenen in Middeleeuwen was geen lachertje. Vind je dit eigenlijk leuk om te schrijven?

Bert Gevaert: Eerlijk gezegd? Ja! Maar zo was het wel in realiteit.

Ken Broeders: Ik heb dat ook wel. Ik wrijf de mensen graag dergelijke feiten onder de neus om dan hun schrikreactie te zien. Kijk zo was het vroeger. *Woehahaha!* Ik heb er over nagedacht om die operatie te tekenen maar de opzet van het boek liet het niet toe. We hadden een aantal tekeningen nodig waar Brugge op stond, en de chirurgijn opereert niet op straat. Maar ik had die operatie wel willen laten zien. We moesten er ook voor waken dat niet alle illustraties negatief waren, anders werd het wel een heel deprimerend boek.

Na iedere horrorscheen werd er gerelativeerd waardoor je als lezer balanceert tussen rilling en schaterlach. Neem nu het verhaal van hoe men de builenpest te lijf ging. Het was blijkbaar een ingeburgerd gebruik om een levende kip met zijn gat tegen de pestbuil te houden, en dan het dier de strot dicht te knippen tot het dood was. Wreed, ongeloofwaardig maar ook wel grappig.

Bert Gevaert: Mensen willen nu eenmaal bedrogen worden. De mensensoort is echt is speciaals. Aan de ene kant is ons ras in staat tot de wreedste dingen, en aan de andere kant is er fascinatie voor het onverklaarbare.

Of neem nu het verhaal van die heer met jicht die in zijn draagstoel ten strijde trok. Hoe absurd kan iets worden?

Ken Broeders: Ik vind dat eigenlijk niet zo vreemd. Omdat we ons echt hebben ondergedompeld in die tijd, zie je ook zaken anders. Dat was toen eigenlijk logisch in plaats van absurd. Voor die heer stond zijn eer als aanvoerder op het spel.

Naast een horrorboek met een kwinkslag, is dit voor mij het ideale quizboek. Het barst van de weetjes. Welk wist-je-dat-je wil je dat uw lezers onthouden als ze de laatste pagina van Bloedstollend Brugge hebben omgedraaid.

Bert Gevaert: Ik wil eigenlijk hetzelfde bereiken als Ken in zijn *Apostata*. Zonder dat je het gevoel hebt gehad dat je iets moest leren, heb je toch enorm veel bijgeleerd. Maar dat was je vraag niet zeker? Mmm, als er één ding is wat ik wil dat men onthoudt, is dat ze eindelijk gaan beseffen wat een ongelooflijk stuk crapuul Bakelandt was. Dat is geen aanval naar bepaalde mensen, maar Bakelandt was gewoon een laffe rotzak.

Het krapuul Bakelandt

Als je het Bakelandtverhaal leest, merk je heel duidelijk dat je heel hard de puntjes op de i wil zetten. Zit er daar een zekere rancune in ten opzichte van de verheerlijking van Bakelandt in de gelijknamige strips?

Bert Gevaert: Bakelandt was gewoon een *fockin' asshole!* Het was een lafaard, een deserteur, een... .

Ken Broeders: Rustig, Bert (lacht). Dat soort struikrovers hebben door Robin Hood een soort van romantische aura gekregen. De piraat Jack Sparrow was ook geen doetje. Het waren cynische, opportunistische laffe rovers.

Bert Gevaert: Net zoals die andere struikrover Salembier, heeft hij heel zijn bende verklikt. Dat aura van de nobele Bakelandt is gewoon vals. Je ziet dat ook heel duidelijk in de pentekening van Ken. Zijn makers kijken hem razend aan.

Vandaag kan je zeggen dat je door veel historische strips te lezen, je kennis gevoelig kan opkrikken. De strip Bakelandt hoort daar dus duidelijk niet bij?

Bert Gevaert: Mmm.... Voor geschiedenis moet je altijd naar de bronnen gaan, en dan kom je straffe dingen tegen.

Ken Broeders: Soms straffer dan je zelf kan bedenken.

Bert Gevaert: Dat klopt. De verslagen van de heksenprocessen zijn bijvoorbeeld integraal bewaard, en zijn hallucinant om te lezen. Thomas Montanus, iemand die heel veel gedaan heeft voor de geneeskunde, beschreef minutieus hoe de pest verzorgd werd in zijn tijd. Hij had zelf de pest, en is er doorgeraakt met een zweetkuur. Het moet zijn dat hij zelf geen vertrouwen had in zijn zelf beschreven kippenverhaal. Ook in de fabel van de eenhoorn geloofde hij niet. Hij verwees in zijn boek naar het bestaan van de narwal. Ook toen keek men neer op dommere mensen. Dat is toch iets typisch menselijks hé? Ook vandaag denkt men dat zwaardvechters gewoon maar hakten en houwden, maar er bestond echt iets als krijgskunst.

Ken Broeders: Het strafste voorbeeld is het wassen. Men denkt nu dat de mensen in de Middeleeuwen allemaal vuil waren, en stonken. Maar de mensen verzorgden zich toen ook, bijvoorbeeld in de talrijke badhuizen. Het was toen gewoon moeilijker om je met warm water te wassen. Ook bij de vikings vonden ze tandenstokers en oorstokjes. Hygiëne is van alle tijden.

Ik wil nog even terugkeren op Bakelandt. Hebben jullie geen zin om een strip te maken over het ware leven van Bakelandt. De ultieme spiegel!

Ken Broeders: O jawel. Uitgevers kunnen me altijd bellen.

Bert Gevaert: We hebben hier vroeger nog over gebabbeld, maar voor mij is de meest intrigerende figuur Karel De Stoute. Bakelandt is me te ééndimensioneel. Hij is gewoon krapuul die niets heroïsch heeft. Het leven van de razendambitieuze Karel de Stoute daarentegen was een en al dramatiek. Zijn vader bijvoorbeeld had massa's minnaressen maar over hem is er niets bekend behalve dat hij één dochter had. Waarschijnlijk was hij homoseksueel. Hij is nog in een depressie gesukkeld nadat hij zijn wapens is kwijtgespeeld,... Hij was een militaire hervormer, en noem maar op. Die had tenminste een verhaal. Mochten er mensen groepen voelen om ons hier in te steunen,.... (lacht)

We hadden het al eerder over de beruchte pastoor Van Haecke. Je schrijft vol passie over hem, maar toch heb ik de idee dat je het achterste van je tong hierover niet hebt getoond.

Bert Gevaert: Dat is inderdaad een heel intrigerend figuur. Ik heb Là-bas van Joris-Karl Huysmans, het boek van het proces, gelezen, en dat was op zijn minst bizar te noemen. Als je echt meer wil weten, moet je dit boek lezen. Ik kan het iedereen van harte aanbevelen De kerk heeft zich trouwens nooit uitgesproken over het dossier.

Je werkt in dezelfde school als Van Haecke. Is er daar iets van blijven hangen?

Bert Gevaert: (lacht luid) Zijn geest waart alleszins niet meer rond in het college. Ik heb wel gepolst in het bisdom, maar ja. Dat moet toch een speciaal figuur geweest zijn... Het staat alleszins vast dat hij dingen deed die absoluut niet konden.

Ken Broeders: Er wordt bijvoorbeeld algemeen aangenomen dat hij Berthe, de vrouw op de illustratie, gewoon verkracht heeft.

Bert Gevaert: Hij was alleszins graag gezien door vrouwen, en misschien heeft hij dit wel gedaan.

Ken Broeders: Het was ook de tijd van Franz Liszt, en die had ook zo'n dubbel leven. Hij was trouwens de eerste muzikant waar de vrouwen hun onderbroek naar gooiden, maar ondanks dat is hij op latere leeftijd priester geworden. In feite vind ik Liszt straffer dan Tom Jones. Want om in die tijd de vrouwen hun grote onderbroeken te laten uit doen, was niet simpel. (lacht)

Crowdfunding

Het boek is tot stand gekomen via crowdfunding. Was dat jullie wens, een keuze of pure noodzaak?

Ken Broeders: Misschien wanhoop? Bert kwam plots met dat idee naar voren, maar buiten alle verwachtingen was het project heel snel rond. En toen kon ik alsnog aan de tekeningen beginnen.

Was dit succes dankzij uw naam, of dankzij die van Bert?

Ken Broeders: Het was pure vriendjespolitiek (lacht)

Bert Gevaert: Ik heb een aantal mensen aangesproken, en de bal is toen heel snel aan het rollen gegaan.

Als je die originele illustraties van Ken ziet, dan hebben de intekers toch absoluut waar voor hun geld gekregen.

Ken Broeders: Dank u. Ik plaats geregeld wat illustraties rond Bloedstollend Brugge op mijn facebookaccount, en nu krijg ik veel meer aanvragen. Hoe concreter het boek wordt, hoe warmer de reacties zijn.

Bert Gevaert: In het begin was de respons eerder lauw. Maar dat heeft me er toe aangezet om extra diep te gaan, en er al mijn energie in te stoppen. En daarna doken de eerste tekeningen op, en nu is het enthousiasme rond het boek er wel.

Ken, hoe lang zit je eigenlijk aan een tekening?

Ken Broeders: Dat is toch wel een week. Dat is inclusief het opzoek-, teken- en inkleurwerk. Eenmaal de schetsen klaar neemt het effectief tekenen een lange dag in beslag. De meeste tijd gaat dus naar het opzoeken en het schetsen. Het gebeurt dat ik een hele potloodtekening af heb, maar dat die 's avonds helemaal uitgegomd is en vervangen door een andere.

Bert Gevaert: Weet je nog die keer dat de potloodtekening af was, en dat we toen pas merkten dat de molen aan de verkeerde kant stond. Gelukkig had je die nog niet ingekleurd.

Wat is eigenlijk je doelpubliek. Historici? Gidsen? Bruggelingen of de stripliefhebbers?

Ken Broeders: Ik heb daar geen seconde over nagedacht.

Bert Gevaert: Ik heb daar juist mijn hoofd over gebroken. Het gegeven Brugge is voor mij echt primordiaal. Ik hoop dat vanuit Brugge de bal gaat rollen.

Het is een geweldig concept. Je kan dit gemakkelijk uitrollen naar andere Vlaamse historische steden zoals Ieper, Gent of Antwerpen.

Bert Gevaert: De vraag is al gesteld geweest door de uitgever, om een boek te maken rond Akelig Antwerpen en Gruwelijk Gent.

Ken Broeders: Ik zou zeker opnieuw mee doen, met dezelfde crowdfundingformule. Het was gewoon heel leuk om te doen. Veel tekeningen zijn echt gegroeid uit onze intense samenwerking. De vraag is of Bert het nog allemaal kan en wil schrijven.

Bert Gevaert: Laat ons eerst eens afwachten wat Bloedstollend Brugge geeft.

Jullie zijn hiernaast bezig met andere projecten. Bert schrijft momenteel een nieuw boek over dwergen, Het groot verhaal van Kleine Mensen. En Ken wil na zijn pas afgelopen Romeins epos Apostata graag de stripwereld verrassen met het fantasy-epos Driftwereld. Zal er nog tijd zijn voor een nieuwe samenwerking?

Bert Gevaert: Ik hoop dat alleszins. Een vriend en ik spelen met de idee om samen een boek te maken over Napoleon in Brugge. Rond Napoleon is er nog zo veel te doen. Ken heeft me echt besmet met zijn kennis over die periode. In de beste Osprey Publishingtraditie zou ik hiervoor Ken graag een tiental specifieke illustraties laten maken. En ook hier zou ik willen werken met crowdfunding.

Ook dat moet lukken! Dank je wel, heren, voor dit fijne gesprek. Oh ja, is er nog iets dat je absoluut kwijt wil?

Ken Broeders: Ja, mijn lievelingskleur is blauw. (lacht)

Bert Gevaert: Van mij niet (bulderlach)

Wouter Porteman